

Fragmenter af Breve,

Krevne paa en Reise i England af Hr. v.
Knobelsdorff.

(Fortsættelse)

(oversatte ved Joh. Chr. Drewsen.)

Det vil glæde Dem min Ven at erfare, at jeg efter sex Ugers Ophold i England, er lykkelig tilbagekommen fra den Reise, som jeg sidst forløbne Sommer, i Juni Maaned tiltraadte.

Lykken søiede mig paa hele min Reise, saavel paa Havet, da jeg i 4 Dage seilede fra Cuxhaven til Harwich, og i 43 Timer tilbage, som paa Landet, da jeg uafsladelig havde det skønneste Væirlig, saa jeg neppe behøvede at bruge en Regnskærm, i det Land, hvorom spottende Udlændinger sige: At det liig Østerlandenes Damer, indhyller sig uafsladelig i et Slør.

De veed, min Ven, at jeg foruden den, mig næsten til Fornødenhed blevne, Fornøielse, at observere vor, der saa høitagtede Haandtering, endnu havde til Diemed for min Reise, at hjælpe at krone Georg den Fjerde. Dette blev dog for-

hindret ved hiin ligesaa besynderlige som beklagelsesværdige Begivenhed, og jeg maatte indskrænke mig til, at tage Tilberedelserne i Diesyn, og at sætte mig paa Edwards, 800 Aar gamle, Kroningsstol.

Karsagen til Kroningens Opsættelse blev Karsag til en høist interessant Deling af den offentlige Mening, hvis Sagttagelse allerede var Reisen værd.

Det er ikke her Stedet, at sige mere om denne Gienstand; men jeg føler mig næsten ved min Samvittighed forpligtet til, at tage Anledning heraf, til om just ei at tilbagekalde, dog at mildne mine for 3 Aar siden skrevne Uttringer, angaaende den tilfyneladende Fjovsinden af mangen fremstinnende Nationalitet hos Englænderne. Jeg har ved den her antydede Begivenhed havt Veilighed til at iagttage en saa almeen Følelse for Ret og Retfærdighed, og en saa udeelt Bekymring over denne usalige Begivenhed, at jeg har faaet mange nye Grunde til at offere Nationen i Almindelighed den største Høiagtelse. Ei mindre fortæner den saadan, for den Anstrængelse, hvormed den, i enhver Stand og Haandtering, kraftigen modstræber den nærværende betrængte og næringsløse Tids Tryk.

Brevets Forfatter anmærker dernæst, at dets Hovedsiemed er, at give Beretning om, hvorledes Høsten er i dette Aar (1820) falden ud

i England, og han omtaler i den Anledning hver Sædart for sig.

Om Hveden siger han, at den er de brittiske Ders Hovedprodukt, paa hvis Held eller Mis- held Nationens Velstand beroer. Dog maa man ikke troe, vedbliver han, at den dyrkes i saadan Udstrækning, som i de fleste af Continentets vel- dyrkede Lande. Omkostningerne ved Jordernes Dyrkning med Sæd, især med Hvede, ere saa store, at de ikkun ved rigelige Afgrøder kunne dækkes. Jeg beklager, tilføier han, at i dette Dieblik sattes mig Tid til at opgive i hvad For- hold af Udstrækning, det med Hvede dyrkede Areal, staaer til det med andre Frugter og kun- stige Enge og Græsgange. Man vilde forbauses over hvor lidet dette Areal er, naar det sammen- lignes med det, der forholdsmæssig bruges til Hvedeavl, i Nederlandene, Schwaben, Böhmen, Magdeborg og Mecklenborg. Da Hvedeavlen ikke desto mindre næsten dækker den indenlandske For- brug, saa kan man med fuldkommen Visshed slutte deraf, at Indavlingen maa være meget stor og at den kun behøver en liden Forøgelse, for gan- ske vist at dække det Manglende. (Her er nyt Beviis for, at Afgrøderne staae i Forhold til Dyrkningen, ei til Areal.)

I Grevskabet Essex, hvis Jordsmon for det meste er stærkt, sciigt Leer, der med et 7 eller 8aarigt Omløb gjeddes engang med Kalk, foruden

med den sædvanlige Giødning, stod Hveden overalt fortræffelig; der var ingen betydelig Forskiel at opdage mellem den brede og radsaaede, sørend ved min Hiemreise, da stærk Tordenveir havde nedslaaet en Deel af hiin. Radsaaeningen er langt fra at være i Uftagende, og man forsikkrer, saavel mundtlig som skriftlig, at den stedse vinder flere Tilhængere, deels fordi Sæden ved den mindre lægger sig, deels fordi den bliver bedre og altsaa lettere finder Uffætning.

Paa denne Reise har jeg, med Undtagelse af de frugtbare lave Marker i en Deel af Hampshire, ikke seet Hveden fordærvet, ved at være gaaet i Leie, og jeg kunde ikke undlade, ved Synet af de rige Hvedeafgrøder, at spørge mig selv, hvem der vel vilde iaar kiobe den paa vore Ngre avlede Sæd. En reisende Landmand svæver, i hvor han end er, med sin halve Siæl over de fædrelandske, elskede Sletter, og stræber at gjøre Sammenligninger saavel med Hensyn til sig selv, som til Fædrelandet. Hvem kan med rette bebreide ham dette? og hvilket Menneske kan være dristig nok til at paastaae, ei at føle noget af det, som Falstaf saa naivt betegner ved at sige: Min Skiorte er mig nærmere end min Vest! og derfor vil jeg ikke skiule, at jeg med en Slags Veltilfredshed læste de for Hvedeavlens ufordeclagtige Efterretninger, som

Tidenderne indeholdte, hvorefter Honingbuggen skulde have gjort megen Skade.

Man er nu aldeles enig om, at Hvedeavlens er i de 10, især i de 4 sidste Aar, taget alt for meget til, og at den gode Dyrkning derved er meget skadet.

Da Hveden nu næsten er dalet til den halve Pris, fra 120 til 70 Sh. pr. Quarter, og da Dyrkningsomkostningerne aldeles ikke ere blevne mindre, saa er ved den forsøgede Hvedeavl en uhyre Capital af Landmandens Formue tabt. Endnu større og betydeligere i sine Følger er det Tab, som Jordsmonnets derved formindskede Kraft afstedkommer. — Her kan jeg ikke tilbageholde det Ønske, at ogsaa dette maatte lægges paa Hjertet i vort Fædreland. Jeg er fuldkommen overbevist om, at naar Hveden ikke gælder omtrent dobbelt saa meget som Rugen, saa fremkommer i en Række af Aar stort Tab ved at dyrke den istedet for Rugen, paa Jorder, der ikke af Naturen ganske egne sig for den, eller ere i høj Giødningskraft. (I denne Henseende har den danske Landmand i Almindelighed handlet rigtigt, om af Klogskab eller Bane, vil jeg ikke bestemme, i det han, uagtet mange ubesøiede Dyrfordringer til Hvedeavl, er vedblevet at avle Rug.)

Overalt stadfæstes, at lønnende Hvedeafgrøder kunne frembringes i Stubbene af god eet-

aarig Kløver, men aldeles ikke efter toaarig Kløver. Efter denne er Havren bestemt den fordeeltigste Srugt, som ingen Fare er underkastet, og som til taalelige Priser giver større Fordeel, end selv temmelig god Hvede. (En Sandhed, hvorom jeg længe har været overbevist, og hvorover jeg ved flere Leiligheder har yttret mig til Fordeel for den betrængte Havre.)

Nylig har man med Held forsøgt at avle Hvede efter Kartofler og Turnipper, forudsat at disse vare grødfæde, med 10 til 13 Tons (20000 til 26000 Pund) pr. Acre (10000 □ Alen). Denne Maade at dyrke Hvede vilde rimeligviis mere udbrede sig, dersom det var raadeligt at faae Hveden silbigere end i October, til hvilken Tid det ofte er umueligt at faae Kartoflerne og Koerne af Ngeren.

Man har bemærket at den brune, Hulpebe — close headed — Hvede lykkes bedre i denne Frugtsølge end den hvide. Den er stærkere i Straaet og mindre udsat for Hvedens Sygdomme, men betales stedsse med en lavere Pris, end den hvide Hvede, der avles i det sydlige Skotland.

Cap- og Talavara-Hveden, som for nogle Aar siden vakte saa megen Opmærksomhed, har ikke vundet saa almindeligt Bifald, som da forventedes. Nogle Landmænd paaftaae, at dens sidste undertiden splirer i selve Aret.

Rugen. De vilde undres, min Ven, i en Beretning, angaaende Agerdyrkingens Tilstand i England, at finde vor ydmyge Rug, som de stolte Deboere forsmaae at spise, anført. Dette er vel ogsaa endnu Tilfældet, og skjøndt Rugen ikke kan tælles blandt de Sædarter, der almindeligen dyrkes i England, saa har dog en, for den saa hædrende Forandring, fundet Sted, at jeg ikke kan undlade, at meddele Dem noget derom.

Da jeg for adskillige Aar siden gjorde mine tvende første Reiser til England, besøgte jeg dets nordligere Dele, men ikke Skotland. Hvor jeg da fandt høi Cultur, saae jeg hist og her, i Marts og April, smaa Rugmarker; men mod Slutningen af May var Rugen huggen til grønt Foder, og havde veget Pladsen for andre Planter. Da dyrkedes efter al Anseelse færre Bønner, og uforholdsmæssig saa Vicker til grønt Foder.

For fire Aar siden giennemreiste jeg hele England og Skotland, og da saae jeg i de nordlige Grevskaber og især i Skotland, Rugafgrøder, som modnedes. Ved min Ankomst iaar til Essex stadsede jeg ikke lidet, ved at see betydelige Arealer bevoxne med fortræffelig Rug. Paa min Tour fra London over Surreys og Brighthons og senere paa Hampshires Høider fandt jeg, at denne min Landsmand havde fuld Borgerret Der var saaet næsten ligesaa meget af den, som

af Hvede, og selv imellem Windsor og London saae jeg den bunden i svære Rege. Nu følte jeg, at det var Tid at indhente Efterretninger om denne Udlændings forunderlige og hurtige Opkomst.

Tilfældet bragte mig til en af vore Haandterings=Camerader af den Art, hvoraf der i hvert Land, saa og i England findes nogle, der næsten ikke vide, at uden for deres Land ogsaa leve Mennesker, der drive samme Haandtering som de. Med godmodig Selvfølelse benytter en saadan gjerne Leiligheden at lægge sin Klogskab for Dagen, at belære den reisende Jagttager, og bliver i lige Grad mere veltalende og pralende, som hiin er listig nok til at forblive i den ham tildeelte Rolle. Enhver der har reist i landoekonomisk Diemed, om end neppe uden for sin Provinds, har sikkerlig gjort lignende Erfaring. Min godmodige Farmer af Sussex udlob sig omtrent saaledes, i Anledning af mit Spørgsmaal til ham, Rugavlen angaaende.

Egentlig, sagde han, er Rugen ingen nye Sædart; man vil endog paastaae, at den i meget gamle Dage har tient til Føde for Mennesker og derfor har været dyrket overalt. Vel spise Menneskene den nu ikke, men da den virkelig har mange gode Egenskaber, saa er det ret godt, at den pludselig er kommen i Mode. Man skulde neppe forestille sig, hvor godt Rugen lykkes paa

Agre, hvor man har sin Plage med Hveden; hvormegen Halm den giver, og hvilken herlig Strøelse den er for Dvæget. Hvad dog bedst behager mig ved Rugen, er, at den aldeles ikke angribes af de fordømte Sygdomme, hvoraf Hveden aarlig mere og mere hiemsøges. Desuden kan man meget godt fodre Hestene med Rug, om man vil, og man vil endog forsikre, at i London brændes ligesaa god Brændeviin af Rug, som af Hvede. Snart maae Menneffene vel ogsaa æde den, thi saa vidt er det kommet med os, o. s. v. *) Her vare vi nu paa det Punkt, hvorhen enhver Samtale i England sædvanligen føres; Skatter, Nærings- og Veienes Standsning og al Slags Trængsel.

Bygget avles mindre i de Egne, jeg her gienemreiste, end i de midterste Grevskaber. Udsæer er Grunden for bindende derfor.

Savren sandt jeg overalt fortræffeltg. Man dyrker næsten almindelig den fiberiske (polste) Havre, hvis Røsmø hænge alle paa een Side af Straaet. Høsten maa have været overordentlig, og desto ubegribeligere dens høie Priis, hvorved Indførsel blev tilladt.

*) Man bringes herved til at tænke paa Engländeren, der vilde hænge sig, men hindret deraf af en Skildvagt, der sagde, at her maatte ingen flere hænge sig, udraabte: Hvad er der blevet af vor Frihed!

Bønnerne fandt jeg prægtige og fortræffelige. Essex er deres sande Hiem, thi der erkendes de for den eneste Frugt, der bør indtage Brakkens Plads foran Hveden. Man sagde mig, at der strøes de almindeligen med Haanden i Furen, da dette gaaer langt hurtigere end at radsaae dem, fordi man stedse kan sætte flere Mennesker i Arbeide herved, men ikke altid flere Maskiner.

Kløver og Græs fandt jeg dette Aar næsten yppigere, end nogenstunde før. Kunne end andre Lande, skiondt kun enkeltviis, fremvise lige saa skønne Sædafgrøber som England, hvilket vel er Tilfældet i Lombardiet, Schwaben og Flandern, saa finder man dog intet Sted paa Fastlandet, saadan Kløver og saadant Græs, som i England.

Hr. Curven, en af Englands meest udmærkede Agerdyrkere, anslaaer sin Udl af Kløverhøe i forrige Aar, til 4000 Pund pr. Acre af anden Slet; men den første, der var opfodret grøn, til 12000 Pd.

Vikler til Grønfoder, sielden til Modenhed, da det er fordeeltigere at kjøbe Sædekornet fra Holland, end selv at avle det, fandt jeg overalt dyrkede i Mængde; ogsaa har jeg erfaret, at større Arealer besaaes aarlig dermed. Overalt saae jeg Faar i Folde, og Heste og Hornkvæg paa Gaardene fodrede dermed, saavelsom nær Lon-

• 3die Vinds 3die Heste.

(3)

don hist og her Kobler, i hvilke en Mængde Heste, rimeligviis her paa Foder fra denne Bye, fødtedes dermed.

Kodvæxter ere i England, som bekjendt, et velordnet Volsbrugs sikreste Støtte, og kun sielden finder man en Volsgaard, hvor de ikke dyrkes i regelret Folgeorden med Sædarterne.

Koen er, især i Norfolk, som og i mange andre Grevskaber, den almindeligst dyrkede Rodfrugt; og har end Nooen bragt mange af de større Noerter, især Notabaga, under Dyrkning, saa er dette dog kun Undtagelser, medens den lille Vandroes (Turnips) Dyrkning er efter Reglen. Faarenes Fodring paa Agrene yder vist nok der Fordele, som i andre Lande med strængere Vintre og lavere Kiødpriser, ei kunde erholdes. Det synes, som om Kartoffelavlens i det større, som Hr. Curven ved Wokington og andre udmærkede Agerdyrkere har tilraadt, hist og her iværksættes. Dog har jeg ikke hørt, at man har forsøgt, at fodre Faarene paa selve Agren, ligesom med Noer, hvilket der maatte kunne lade sig gjøre. Skulde dette virkelig finde Sted, saa kan man formode, at Kartoflerne snart gives Fortrinet for Noerne, og vi kunde da være lidet stolte af, tidligere end Englænderne, at være komne til den Overbeviisning.

Gisdnings-Forberedelsen er, som jeg hører, nylig blevet forbedret ved den Sagttagelse, at

Gjøbningen, naar den blandes med Salt, i Forhold til $\frac{1}{8}$ af dens Masse bliver langt mere frugtbargjørende. Det er ikke let begribeligt, hvorledes et saa lidet Forhold af Salt kan frembringe en væsentlig Forbedring; dog paastaer man, især paa Roearge, hvor Jordlopperne derved fordrives, at have bemærket denne.

Tilfældet lod mig, i mit Opholds første Dage, lide et meget søleligt Tab. Jeg havde nemlig aldeles glemt, at den store Forsamling af Landmænd paa denne Aarstid finder Sted ved Hr. Cokes Faareklipping, og da jeg tilfældigviis erkjendte mig i London om Dagen, erfoer jeg at de netop samme Dag endte deres Møde.

Denne Forsamling, den eneste i Verden i sit Slags, er i Sandhed vor Haandværks Apotheose. Den ærer ei blot Manden, der foranlediger den, og den Stand den er indviet, men endog hele Nationen, og er en af de ædleste Stene i dens straalende Smykke.

Jeg kan ikke forklære Dem, min Ven, hvor ubehageligt det var mig, ei at kunne tage Deel i denne Fests, der vilde have været mig lige saa behagelig, som lærerig. Jeg maa indskrænke mig til at give Dem et, selv kort, Udtog af det, som offentlige Blade berettede herom, under Titel:

Om den store aarlige Forsamling ved Faareklipningen i Holdam.

Denne ædle og nyttige Fest begyndte d. 3 Julii, da om Morgenen meer end 350 Personer samlede sig paa Hr. Coles Landsæde. — Her følger Ravelisten paa de Tilskædeværrende, blandt hvilke Kongens Broder, Hertugen af Sussex, staar øverst. — Festens Program bestemte den første Dag til Fremstilling af Heste, Svin, og landoconomiske Redskaber; til Overværelse ved Faareklipningen paa Parcelgaarden Longland, og til Besøg paa nogle Forpagtersgaarde.

Efter at alle de Dyr, hvorfor Præmie ættes, vare foreviste og bedømte, og Redskaberne lagte i Diesyn, begav Selskabet sig til Creake, en Forpagtergaard, der først for to Aar siden var taget i Forpagtning af Hr. Dales. Forsamlingen blev bekendt med dens daværende Tilstand, såvel som med de Forbedringer, som Forpagteren i denne korte Tid havde iværksat, hvilke befandtes meget store og overraskende. Ikke mindre interessant var Besigtigelsen af nogle andre Gaarde, hvis tidlige allerede fortrinlige Tilstand bekræftede, at i Agerbrugets fortrinligste Udøvelse ei finder Stilstand Sted, og at dets Stigen til Fuldkommenhed er ubegrændset. — Kl. 3 vendte Selskabet tilbage til Holdam, og nød,

357 Personer, i Slottets store Sal, et ypperligt Maaltid.

Efter at Bordbugen var borttagen, frembragte Hr. Coke følgende Skaal — Constitutio-
nen og Kongen! derpaa hans Valgsprog: —
Leve og leve lade! Herpaa talede han om Dyrin-
delsen til og det egentlige Wiemed af disse aarlige
Forsamlinger, der blot var Ugerdyrkningens For-
bedring i alle dens Grene, og at aldeles intet
andet, som ofte var skeet, maatte underlægges
dem. At det var ganske imod hans Hensigt, naar
nogensomhelst politisk Gienstand der berørtes;
thi da han ønskede at see Mænd af ethvert Par-
tie hos sig, for at forene deres Anstrængelser til
det almeennyttige Wiemed; saa kunde politiske
Forhandlinger kun være dette hinderligt. Der-
paa vendte han sig til Hertugen af Sussex, tak-
kede ham for den Ære, han ved sin Deeltagelse
beviste Selskabet, og berørte paa det ærbødigste
den høie Ærefrygt, som hele Nationen offrer
Prindsens Character, hvis Velgaaende han der-
paa udbragte. Hans Kgl. Høihed reiste sig og
kun Duffet at høre hvad han vilde sige, var
istand til at afbryde det Bisald, hvormed denne
Skaal blev modtagen. Hertugen sagde:

Mylords og Gentlemen! Det vilde være me-
get fordringsfuldt af mig, om jeg vilde tale me-
get paa et Sted, hvor nyttig og høist vigtig Be-
lærelse ventes og allerede er forberedt; Belærelse,

hvori jeg tager Deel, uden paa nogen Maade at kunne meddele den. Jeg kommer for at lære, og for at lære maa man høre til. Dog kan jeg ikke undlade, aldeles at bifstemme det, som vi nylig have hørt af vor ædle Ven. Politiske Forhandlinger maatte uimodsigelig være enhver Forsamling skadelig, hvis Diemed er hvilkensomhelst Industries Forbedring, eller Velgiørenhed. Ved den deles den fælleds Interesse og Virksomhed for een Gienstand. I det jeg aflægger min Tak for de nylig modtagne Beviser paa Belvillie og Ugtelse, bør jeg lykønske Selskabet til den fortræffelige Mand, hvoraf det er bestaet. Behagelige, høist glædende Hølelser vaagne hos mig, ved at lægge Mærke til de betydelige Fremskridt jeg i Videnskab og Vindskibeligbed finder, hvilke ere Belønningen for min æble Vens Bestræbelser. Hans vise Forholdsbregler, hans fri uegennyttige Fremgangsmaade, og disses Følger, maa have overalt velgiørende Indflydelse, og engang worde Betsignelse for Menneffeslægten. Jeg ønskede at kunne skildre de Hølelser af Høiagtelse, som maa fylde hvert Bryst, ved at betragte en saa ærværdig og fortienstfuld offentlig Wandel, som hans. I Sandhed, Grevskabet Norfolk deler hans Dyder og det tillokkende ved dem, og naar jeg — halt som jeg er — betræder det med min Fod, saa ligge alle mine Sorger bag mig.

Forsamlingen følte sig henrykt ved den Barne og ædle Anstand, hvormed disse Ord bleve fremsagte.

Efter at flere Skaaler, som havde Hensyn paa Norfolk, vare udbragte, talede Hr. Cole om Forbedringen af store Arealer, iværksat af Lord Albermale og bortforpagtede af ham paa lange Terminer og taalelige Betingelser. Han berørte, at saadanne Foretagender næsten var fordeelagtigere for Nationen, end Anstrængelserne til Forbedring af allerede vel dyrkede Jorder; han udbragte Lordens Velgaaende, og opfordrede ham til, at meddele Forsamlingen noget om hans Dydyrkning.

Lord Albermale indskrænkede sig til at anmærke, at Jorder, som blot vare øde, flette Faaregræsgange, ei burde opdyrkes ved Grønsværbrænding, men ved gientagen Pløining. Efter een Havreafgrøde havde man to Gange taget Turnipper og ladet dem begge Gange opædes paa Ageren af Faarene. Nu frembragtes paa disse Jorder Hvede-Afgrøder, der kunde anslaaes til 40 Bushels pr. Acre. — Lord Erskine udbredte sig i en lang Tale over Agerdyrkningens Behageligheder, ved hvilken han først i sine senere Aar, paa Grund af hans offentlige Liv, havde fundet Bederværgelse, og han omhandlede vidtløftigen Nødvendigheden af, eftertrykkelig at understøtte den, i dens nærværende Trængsel.

Hr. Curven talede længe og meget veltalende over den Indflydelse, som en høiere Kandsdannelse hos Landmændene har paa Agerbrugets Fremgang, og fandt tildeels deri Grunden til det Forspring, som Grevskabet Norfolk, under Cokes Ledning, har vundet for andre Egne. Dette gav ham ogsaa Leilighed til at forsvare den Grundsætning, at store Gaarde, saavel til Statens, som til Agerbrugets Serdeel, burde gives Sortrinet for smaa Gaarde.

Om Aftenen toges saavel de Faar, der havde vundet Præmie, som andre interessante Gienstande i Diesyn.

Anden Dag. Uagtet Veirliget ei var behageligt, indfandt sig dog Kl. 9 om Morgenen mange Deeltagere. Man begyndte med at see paa den fortsatte Faareklipping.

Nogle sieldne Dyr tildroge sig Opmærksomhed. Blandt disse et Nyseclands Faar, og en arabisk Bæder. Det første er hvidt, med Haar som en Kanin; den sidste sort med en besynderlig dannet Hale. Megen Forundring vakte et Winchester-Faar, som Hr. Marshal til Harwigton havde tillagt. Det var 9 Aar gammelt, havde født 7 Lam, og var ved Faareviisningen saa fedt, at det overgik alt hvad man hidtil havde set. Derpaa tog Selskabet Høemaskinen i Diesyn, som just da var isærb med at strø det, uagtet den stærke Regn om Natten, ubestædigede

Græs, som laae i tykke Skaar; herved fik man Leilighed til at bedømme dens Hensigtsmæssighed. Adskillige sammenlignende Forsøg, med tyk og tynd Saaening; med Talavara-Hvede; med Græsmarkers Inoculation, og med Gypsens Anvendelse, forevistes. Denne sidste havde vist sig virksommere paa Lucernen, end paa Kloveren, uden dog paa nogen af dem at have gjort tilfredsstillende Virkning.

Paa denne Dag beløb Antallet af de Personer, der indfandt sig til Middagsmaaltidet, til 760.

Man udbragte Skaaler for adskillige nærværende engelske, skotske og irlandske Agerdyrkers Velgaaende, og disses Tak, saavel som Efterretning om Anvendeligheden af meget i deres Egne iværksat, hørtes.

Hr. Coke drak paa John Sinclairs Velgaaende, berørte hans Code of agriculture og den deri mod Raddyrkningens Hensigtsmæssighed yttrede Tvivl. Det var ham kjær, sagde han, at erfare, at Forfatteren i Anledning af de overbevisende og factiske Grunde for denne Dyrkningsmaades Fortrinlighed, havde forandret Grundfætning. Han saae med Fornøielse flere skotske Landnænd i denne Forsamling, hvilke med særdeles Held havde indført Raddyrkningen i deres Land, og han var stolt af at have sendt den første Raddyrknings-Maskine til Skotland, hvor denne

Dyrkningsmaade nu fandt saa almindelig Indgang. Dette, sagde han, var ogsaa Tilfældet i Amerika, hvorhen han havde maattet sende en Mængde saadanne Redskaber, saavelsem Dvæg af Devonshire Racen; men at Hr. Bloomfield, som forrige Aar havde været der, forsikrede, at man har fortrinlige Dvæggracer der, og ikke behøver vore.

Hr. Cole gjorde dernæst adskillige Bemærkninger over de forskiellige, nu meest agtede Dvæggracer. Den langhornede Race ansaae han, hvad dens Former angik, egentlig for slet, og om den end ved Skarpsindighed og Omhu kunde meget forbedres, saa maatte dog mange Uanskeligheder overvindes. Havde Backwell begyndt med Forædlingen af den korthornede, Devon- eller Herfordshire-Race, saa kunde han i lige lang Tid frembragt dobbelt saa meget Kiøb.

Sir John Sinclair talkede for den ærefulde Maade, hvorpaa hans Skrift var nævnet, og forsikrede, at i det tredie Dylag, som snart udkom, vilde findes mangfoldige Berigtigelser og Forbedringer, da han havde indhentet de ærfærdigste Landmænds Erklæringer. Hvad Raddyrknings-Systemet angik, var han rigtig nok i nogen Forlegenhed, dog skulde han ikke derved lade sig afholde fra at foredrage den Overbeviisning, som nu ved fortsat Eftergranskning var bleven ham egen. Forhen havde han anbefalet Bælg-

frugternes Raddyrkning, og havde desuden ikke tvivlet paa, at den, under passende Omstændigheder, ogsaa var gavnlig for mange Sædarter. Men han havde havt to Ting at indvende mod denne Dyrkningsmaades almindelige Anvendelse. Først, at paa fløire, frugtbare Jorder fremmedes Straaets Bæxt for meget ved Raddyrkningen; dernæst at Arene, som kun fik halv Længde, gave Røer af ringere Egenkab. Denne sidste Paastand tog han nu tilbage, og den første for saa vidt, som man ved at saae tykkere, kunde hindre Straaet fra at vore alt for frodigt, og Hveden fra at lægge sig; thi det maatte han tilstaae, at den radsaaede Hvede langt mindre end den bredsaaede var udsat for at gaae i Leie. Jeg slutter, sagde John Sinclair, med den Erklæring, at alle mine Indvendinger mod Raddyrkningen ere, ved gjentagne Gange at have seet Afgrøderne paa Holkams Marker, tilintetgjorte, og jeg anbefaler den nu som en Fremgangsmaade, der, naar den rigtig iværksættes, alene vil være istand til at gjøre enhver Indførsel til vort Fædreland unødvendig. Derfor beder jeg om Tilladelse til at udbringe følgende Skaal: Gid det britiske Folk stedse underholdes af dets egne Frembringelser. Den optoges med Enthusiasme, og Hr. Coke anmærkede dernæst følgende om tyk og tynd Saaening, til Efterretning for dem,

hvis Antal Kunde være 200, som første Gang vare her tilfiede.

Efter Hr. Brights Død, som næsten i 30 Aar havde været hans Forvalter, havde Hr. Bloomfield anmærket for ham, at det vilde være ham fordeeligere, at saae tykkere, og at Hr. Bloomfield, medens Hr. Bright levede, stedse havde holdt dette Raad tilbage, for ikke at saare ham. Hr. Cofe havde dernæst giort Forsøg med at saae tykkere, og havde sørøget Udsæden fra $2\frac{1}{2}$ til 4 Bushels pr. Acre. Han anbefalede altsaa Agerdyrkerne, at saae 4 Bushels (1 Tde. paa 10000 \square Alen) pr Acre, i Rader af 9 til 10 Tommers Afstand. De Tilstædeværende havde seet hans Hvedemarker, og i Morgen skulde han have den Forsielse, at vise dem Hr. Bloomfields, der vare radsaaede efter samme Grundsætning.

Hr. Cofe anmærkede dernæst, at han hist og her havde erfaret, at man yttrede sig imod hans Forpagteres hyppige Levemaade, hvilket han forsikkrede kun da at være ham ubehageligt, naar de tillige dreve deres Avlsbrug slet. Man paa-
staaer, sagde han, at mine Forpagtere drikke Portviin; desto bedre; jeg vilde ønske at de drak Claret (de fineste Medoc-Wine) naar de kunde betale den, og dyrke godt,

(Man fristes til at spørge: naar skal samme Behreidelse gøres de danske Forpagtere? og at svare: Naar Hr. Cofes Aand og Overbeviisning,

at Jorddrottens Velbefindende for største Delen beroer paa Forpagterens, er almindelig for vore Godseiere; ligesom af de engelske Forpagteres Land for Forbedringer og kraftfuld Dyrkning, tilhører vore Forpagtere. Naar derimod Jorddrottens speculerer paa, at drage den størst muelige sieblikkelige Fordeel af Forpagteren; naar han anstiller omhyggelige Beregninger over hvor mange Tønder Sæd Forpagteren netop kan avle, for ei at lade ham beholde flere deraf, end de der just kunne forslaae til det tarveligste, endog ofte kummerligste Udkomme; naar Godseieren ved en Mængde Clausuler og omhyggelig foreskreven Driftsplan, ofte grundet paa forældede og forfastelsesværdige Grundsætninger, binder den Virksommes Hænder, og til Erstatning derfor kun byder ham hoverigisørende, vrangvillige Arbeidere; naar han herved gjør Forpagterlivet skrækksomt for den Formuende og Dplyste, saa forbliver Forpagterens Lod Fattigdom, og Godseierens, ringe Indtægt. Hiin vil da aldrig lære at betragte Godseieren som sin naturlige Beskytter, som den hos hvem han i Raad og Daad, saavel som i Ulykkestilsfælde tør see sin sandeste Ven og sikreste Støtte; den gienfaldige Mistillid som saa ofte sees og saa ofte udtales, vil da aldrig ophøre, skiondt i dens Sted indbyrdes Tiltroe og Velvillie burde finde Sted; og naar Godseieren da engang ved Forpagtnings-Termi-

nens udløb atter modtager sin Gaard, er han endda lykkelig, om han til Basis for den nye Forpagtnings-Contract, som for den udløbne, tør atter anslaae Avlen til 5 Fold!! og forlange 2 a 3 Tdr. Byg pr. Tønde Land, af det dyrkede og ikke dyrkede Areal. — Sikkes derimod den virksomme Forpagter Erstatning for de giorte Forbedringer — det være nu ved en lang Contract, eller ved Erlæggelsen af en passende Sum, naar han efter kort Tærmis frattraadte — saa kunde vi vente engang at see vore Hovedgaarde i en Culturgrad, der lignede den paa de bedre engelske Farms; og vore formuende Forpagtere at deeltage i Livets uskyldige Nydelse; de da overflødige Sædafgrøder, tilligemed en os næsten ubekjendt Dvægavl, vilde være det sikreste Middel til at bevæge Regieringen til Opfyldelsen af mange Godseieres Ønske — frie Raadighed over Bønderjordernes Bortforpagtning — da Fordelen, som i saa Fald udslød deraf for det Almindelige ei længere kunde være tvivlsom, men tvertimod den Overbeviisning blive levende, at kun Gaarde af en vis Størrelse, drevne af kundskabsrige, fordomsfrie og velhavende Mænd — omtrent Modsatningen af vore Bønder i Almindelighed — kunde levere et betydeligt Overskud af animaliske og vegetabiliske Frembringelser, til Handelens og altsaa Landets Tarv, og beskæftige langt flere Hænder end Agerbruget nu for-

langer, ja, flere end i dette Dieblig kunde tilveiebringes, om man vilde tænke sig Mueligheden af en pludselig indført kraftfuld Drift over hele Landet. Regjeringen vilde derved beroeliges over vor Bondestands da tilkommende Skiebne, den der sikkerlig vilde forbedres, ei forværres, i det den mindre virksomme, mindre oplyste og mindre formuende Deel vilde hensættes i en tilbødig Virksomhed, Kundskab og Formue, mere end den nærværende, passende Stilling; og den sidste Bevning fra hine barbariske Tider, Livgenfælskabets Tvillingbroder, det kraftspildende og Moraliteten drævende Hoverie, til Menneske- og Fædrelandsvennens Glæde for evig synke i Graven.)

Efter adskillige Taler om forskellige Landoeconomiske Gienstande, talde Hans Kongl. Høihed, Hertugen af Sussex, ubørligen over de velgjørende Sølger, som en uafbrudt Sørbindelse mellem Godseieren og hans Sørpagtere havde, ei blot for deres gjensidige Sørdeel, men ogsaa for det Almindelige. Han ønskede, at de Personer, der ofte til begges Uheld stode mellem Eier og Sørpagter, stedsmeer og meer maatte forsvinde, og at ogsaa i denne Henseende de store irlandske Grundeiere vilde følge det dem i England, især i Holkam, givne Exempel.

Om Aftenen ubbeeltes atter Præmier og de slagtede Priisbyr toges i Diesyn.

Den tredie Dag besøgtes først den Gaard Hr. Thomas More har i Forpagtning. Han syntes mig at være den blandt Hr. Cokes Forpagtere, der levede paa opulentest Maade. Han beboer et nyt næsten prægtig meubleret Huus, og, at slutte fra en Frokost, som jeg for 4 Uar siden nød hos ham, tvivler jeg aldeles ikke paa, at han jo kunde bringe Hr. Cokes Dnske i Dpfylbelse: at hans Forpagtere maatte drikke Clairet. — Man fandt her, saavel som paa Bloomfields Gaard, paa et let sandet Jordsmøn, ualmindelig skønne Hvedeafgrøder, og hvad den sidste angik, saaede efter det Dagen i Forveien omtalede Forhold. Disse Marker beundredes ei blot for de ypperlige Afgrøders Skyld, men ogsaa fordi disse vare aldeles frie for Ukrud. Hr. Bloomfields Græsinoculation blev ikke forglemt, og man fandt de Stykker, han paa denne Maade havde dannet til Græsaagre, i hoieste Fuldkommenhed. Derpaa fandt Beddeplæningen Sted, og efter denne Middagsmaaltidet, hvorved 500 Personer vare nærværende.

(For dem af Tidernes Læsere, der ikke kiende denne saakaldte Græsinoculation, tiener følgende. — Jorden braktes, ligesom til Sæd, og holdes fuldkommen reen med Erstirpatoren. Græsstykker 3 Tommer i Kvadrat udstikkes af

Enge eller Græsmarker, hvorpaa fortrinlige Urter groe, og henplantes paa den brakkede Mark, ligesom Raal, hvorefter Nummene mellem disse besaaes med hvid Kløver og Raigræs. — Hr. v. Knobelsdorff, som giver Efterretning herom, siger, at Hr. Bloomfield har for denne Dypfindelse faaet et Stykke Sølvtsi, med en pathetisk Paa skrift, af et landoeconomist Selskab, men at han ikke fandt, at den saaledes behandlede og af 100 Ares bestaaende Græsmark, udmærkede sig saa meget, at denne kostbare Fremgangsmaade derved kunde anbefales, og han tilføier, at dersom Hr. B ikke havde andre Fortienester, end denne Dypfindelse, saa var han neppe den Mand han er).

Efter adskillige udbragte Skaaler, holdtes Taler angaaende Koeavl, og andre, mindre vigtige landoeconomiske Gienstande. Hr. Taylor, Scherif for Staden Norfolk, talte om de derværende Uldmanufactures Tilstand og anmærkede, at deres Flor havde tiltaget med Agerdyrkingens. Han tilføiede adskillige Bemærkninger over de lange og korte Uldarter, hvorved Hr. Cole foranledigedes at gientage sine ved foregaaende Forsamlinger yttrede Grundsætninger, efter hvilke de oprindelige engelske Racer, især Southdown Racen, burde gives Fortrin for de finuldede Faar af spansk Race. Omendskiøndt han ei var meget tilbøielig til at troe, at gientagen

Krydsning af Southdowns Racen, var fordeelagtig, saa havde han dog besluttet at forsøge den, med den nye Leicester-Race — d. e. Bakewels Race — og han lovede i Fremtiden at give Efterretning om Udfaldet deraf. Hvad Merinos angik, saa stod hans Mening urokket, at disse aldeles ikke vare fordeeltige i England, da Uldens Priis aldrig var istand til at erstatte det som tabtes paa Kjødet. Han sagde, at han en gang havde eiet 500 Stykker, og at Indtægten af deres Uld havde beløbet sig til 830 £. St. (Efter nærværende Cours 9960 Rbdlr. Sedler); men da betaltes en overordentlig Priis for Ulden. Baklende maatte stedse Prisen paa den fine Uld, ved Indførselen, forblive, hvilket ikke var Tilfældet med Kjødets Priis, og deri laae allerede den største Fordeel for den engelske Landmand, ved Frembringelse deraf, istedet for Uld. Bebreidede man ham, at han ved Udbredelsen af sine Meninger havde skadet Merinos, saa svarede han dertil, at Merinos ogsaa havde skadet ham, i de 3 Aar han havde offret paa dem.

Hr. Curwen, hvis Velgaaende, som en af Landets største Agerdyrkere, og som Agerdyrkningsens høitagtede Repræsentant i Parlamentet, i Dag atter udbragtes, kunde, i sin Taksigelsestale, ei afholde sig fra at berøre Agerdyrkningsens farlige Tilstand, under nærværende Omstændigheder. Hvorledes, udraabte han; hvor-

lebes er det mueligt at vi, uden at være nedslagne og kummerfulde, kunne forlade dette tryllende Sted, det Skønnes og Nyttiges Mønster, da vi maae være giennemtrængte af den Dverbeviisning, at vi snart ere satte ud af Stand til længere at efterligne det; da vi føle, at uden hastig Hielp, skal vor Tilbagegang være hurtigere end vor Fremskriden var, og at uundgaaelig Mangel maa følge Dverflodighed. Ved Synet af den truende Fare maae alle Anstrængelser og ellers roesværdige Forbedringer, synes os jammertlige og utilstrækkelige. Hvem kan anmode den, der seer sin i Agerbruget anlagte Capital, daglig formindskes, at tilføie nye Summer? Skulle vi tie, at man ikke skal underlægge vore Ord en avindsyg og modstræbende Mening, naar vi sive vor egen og hele Folkets Undergang? Nei! Her som overalt, føler jeg uimodstaaelig Trang til, at lade min advarende Stemme høre, og den bør lyde saameget høiere, som de sidste Forslag til Farens Afvendelse ingen Følge havde i Parlamentet.

Hvor skulle de Tusinder, som nu forgiæves søge Arbeid, finde det, naar det ei kan faaes ved Agerdyrkingen? Jeg kiender og erkiender Handelsens Værd og Manufacturerens Vigtighed; men Fødemidler ere vigtigere end Varer, endog vigtigere end Klæder; derfor bør Lovgivningen uafsladelig opfordres til at sørge for hines Til-

veiebringelse. Hvad er nu enhver Landmands ivrigste Bestræbelse her i Landet? Mon ikke at spare? Mon ikke at formindste Antallet af de arbejdende Hænder? At formindste Arbeidet? og ubeskjæftiget at tilbagesende den, der til sit Underhold, med inderligste Begjærighed søger Arbeide? Jeg selv sparer jo paa denne Maade aarlig 500 P. St. Og af hvis Lomme tager jeg disse? Af den Fattiges Lomme, der til Livets første Nødvendigheder skulde have bragt dem i Circulation. Heri ligger Ursagen til den standsede Circulation, hvorover Enhver klager, og over hvis sande Ursag man ei vil aabne Dinene. At Fattigskatten saaledes maa forhøies og eet Onde avle det andet, behøver intet Beviis.

Hr. Curven beviste dernæst, at Kun Eierne af Fonds, Capitalisterne, vare frie for at tage Deel i de offentlige Byrder, og tillige hvor ubilligt dette var, da Renterne af Statsgielden, der kom i deres Hænder, var liig Indtægten af Forderne. Kun ved Gienoprettelsen af Indkomstskatten, og ved Ophævelsen af de Afgifter der fornemmelig trykke de fattigere Classer, kunde dette uretsfærdige og ukloge Misforhold nogenledes hæves. At Storbritannien kunde frembringe de Sædearter det behøvede, derom var han fuldkommen overbevist; det havde man seet under Krigen, da de høie Sædpriser havde tilført Ugerbyrskningen saa store Capitaler og saa megen

Bindskibeligbed, at Sædmangel aldrig fandt Sted. De nærværende Forholdsregler maatte derimod hidlede den, og gjøre Nationen afhængig af Ulandet. — Han sluttede sin lange og kraftfulde Tale med at misbillige Parlamentets Efterladenhed i at aabne Regieringens Dine over Tingenes sande Tilstand og at trænge paa alvorlig Hielp, og han opfordrede Hr. Cote — der ved at ryste paa Hovedet misbilligede den politiske Bending, Talen mod hans Duffe havde taget — til ei blot at være Agerdyrkningens fornemste Befordrer og Forbedrer, men ogsaa i dens Fare, dens første Forsvarer.

Hr. Cote svarede, at hans Meninger, angaaende denne Sag, vare almindelig bekiendte, men at det paalaae ham selv at give Exemplet paa Afhold fra alle politiske Forhandlinger, der ikke hidhørte her, at han derfor undlod at sige mere, og bad at man vilde vende tilbage til reen landoeconomiske Gienstande.

Efter flere blot Landoeconomien angaaende Taler, sluttede Hertugen af Sussex Forsamlingen med en høist veltalende Taksigelse i de Tilstedeværendes Navn.

De tilbeelte Præmier vare:

1) For den uldrigste South-down Bæder, og den fedeste Bede af samme Race, et Stykke Sølvtøi af 10 Guineers Værdie.

2) For dem der havde tillagt den bedste fuldvorne Tyr af Devonshire Racen; den bedste toaarige Tyr, den bedste toaarige Oxie og den bedste fedede Dre af samme Race, hver et Stykke Sølvstøi af 10 Guineers Værdie.

3) For den bedste Hengst af den lette Klepper-Race og for den bedste Hengst af den svære Karre-Race, en lignende Præmie.

4) For Tillægget af de to bedste Sviin, for hver, Sølvstøi af 6 Guineers Værdie.

5) Til Præmien for Ugerlands Forvandling til Græsgange havde ingen meldt sig.

6) For det bedste sammenlignende Forsøg med Raddyrkning og Dibbling, et Stykke Sølvstøi af 10 Guineers Værdie.

7) Ligeledes for det bedste nyopsundne Ugerredskab, en Radsaaenings-Maskine.

8) Til fire udmærkede Faarehyrder, hver 5 Guineer.

9) Til fem udmærkede Pløiere, hver 5 Guineer.

10) For forskellige Forbedringer og Anstrængelser ved Ugerbruget tilkiendtes Hr. Grisenthwaite og Hr. Holdich, hver et Stykke Sølvstøi af 20 Guineers Værdie.

Hr v. K. tilføier endnu adskilligt om Uldhandelens nærværende Tilstand, og anfører tilsidst Priserne paa de fine udenlandske Uldsorter saaledes:

Spanſk Eſtramadura og Sevilla 2 til 3 Sh. Pd.
Soria var udsolgt.

Segovia	3	—	3½	—
Leoneſer	3	—	4½	—
Øſterriſk, Bøhmisk og Ungariſk	3	—	5½	—
Sariſk, af ringeſte Slags . .			3½	—
— bedſte Slags			9	—

Forraadene beſtode fornemmelig af de ringere ſachſiſke og ſpanſke Sorter.

Endnu tilføies her efter ſamme, at Colquoun i ſit Værk over det brittiſke Riges Magt og Rigdom, anſlaaer den aarlige Sæd-Frembringelſe til: 9,170,000 Qvarters Hvede

6,335,000 — — Byg

16,950,000 — — Havre*)

685,000 — — Rug

1,810,000 — — Bønner og Arter

ſom tilſammen har en Værdie af 73,734,291 £. St. eller 294,937,164 Specier.

*) Et nyt Beviis for, hvor ſtærkt Havren, uagtet ſaadant er nægtet, ſom ſtridende mod Englands dervedes Speculations-Aand, dyrkes i England.

Dr.